

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 3368/10

בג"ץ 4057/10

לפני :
כבוד השופטת ע' ארבל
כבוד השופט י' עמית
כבוד השופט א' שהם

העותרים בבג"ץ 3368/10 :
1. משרד האסירים הפלסטינים
2. עו"ד פהמי שקיראת
3. עו"ד כמיל סבאג
4. עו"ד כרים עגיווה

העותרים בבג"ץ 4057/10 :
האגודה לזכויות האזרח ואחי

נ ג ד

המשיב בבג"ץ 3368/10 :
1. שר הביטחון
המשיב בבג"ץ 3368/10
ובבג"ץ 4057/10 :
2. אלוף פיקוד המרכז, מפקד כוחות צה"ל באזור

עתירה למתן צו על תנאי

תאריך הישיבה : י"ד בסיון תשע"ג (23.5.13)

בשם העותרים
בבג"ץ 3368/10 :
עו"ד ס' בן נתן

בשם העותרים
בבג"ץ 4057/10 :
עו"ד ל' מרגלית

בשם המשיבים :
עו"ד ע' הלמן

פסק-דין חלקי

השופטת ע' ארבל:

עניינן של העתירות שלפנינו, שהדין בהן אוחד, בשאלה מדוע לא יקוצרו תקופות המעצר הקבועות בתחיקת הביטחון באזור יהודה ושומרון, ובכלל זה, בצו בדבר הוראות ביטחון [נוסח משולב] (יהודה והשומרון) (מס. 1651), התש"ע-2009 (להלן: הצו בדבר הוראות ביטחון או הצו), שנכנס לתוקף ביום 2.5.2010. במסגרת העתירות התבקש בית משפט זה לקבוע תקופות מעצר קצרות יותר מאלו הקבועות בצו בדבר הוראות ביטחון כנדרש על פי המשפט הבינלאומי ובאופן התואם את תקופות המעצר הנוהגות בישראל.

רקע

1. העותר 1 בבג"ץ 3368/10 הוא המשרד לענייני אסירים ברשות הפלסטינית, אליו משתייכים מרבית העצורים על פי תחיקת הביטחון, והוא דואג לרווחתם ולמשפחותיהם, לייצוגם המשפטי ומעסיק עורכי-דין חברי לשכת עורכי-הדין הפלסטינית והישראלית. העותרים 2-4 הם עורכי-דין המייצגים מטעם המשרד לענייני אסירים חשודים העצורים על פי תחיקת הביטחון. העותרים בבג"ץ 4057/10 הם האגודה לזכויות האזרח בישראל, "יש דין" - ארגון מתנדבים לזכויות אדם והוועד הציבורי נגד עינויים בישראל.

2. העותרים הגישו עתירותיהם נוכח המציאות המשפטית שהייתה קיימת בעת הגשת העתירות לפיה הדין החל על אזרחים ישראלים באזור יהודה ושומרון (להלן: האזור) שונה מהדין החל על פלסטינים באזור. במסגרת העתירות ביקשו העותרים כאמור, לקצר את תקופות המעצר הקבועות בצו בדבר הוראות ביטחון באופן שישוו לתקופות החלות על אזרחים ישראלים באזור ובאופן התואם את תקופות המעצר הנוהגות בישראל.

הדין שהיה קיים בעת הגשת העתירות

3. תקופת מעצר ימים ותקופת המעצר עד תום ההליכים מעוגנת בסימן ג' לפרק ג' בצו בדבר הוראות ביטחון שעניינו מעצר ושחרור עצורים פלסטינים באזור. סעיפים 31 ו-32 לצו בדבר הוראות ביטחון קבעו לעניין מעצר לפני ביקורת שיפוטית כי:

31. (א) חייל רשאי לעצור, ללא פקודת מעצר, כל אדם העובר על הוראות צו זה או שיש במקום לחשוד בו שעבר עבירה על צו זה.

(ב) מי שנעצר על פי סעיף קטן (א) יועבר בהקדם האפשרי לתחנת משטרה או למקום מעצר שנקבע לפי צו זה.

(ג) מי שנעצר על פי סעיף קטן (א), יש לקבל עליו פקודת מעצר בתוך זמן סביר; לא ניתנה פקודת מעצר בתוך 96 שעות מעת מעצרו - ישוחרר.

(ד) מפקד כוחות צה"ל באזור רשאי להסמיך כל אדם להורות על שחרורו של מי שנעצר לפי סעיף קטן (א), ובלבד שלא הוצאה נגד אותו עצור פקודת מעצר לפי הוראות סימן זה.

32. (א) קצין משטרה, אשר יש לו יסוד סביר להניח, כי אדם עבר על הוראות צו זה או אשר נוכח לדעת שחומר החקירה שנאסף נגד מי שנעצר כאמור בסעיף קטן 31(א) מחייב להמשיך ולהחזיקו במעצר, מוסמך לתת פקודת מעצר בכתב לתקופה שלא תעלה על שמונה ימים מעת מעצרו.

(ב) ניתנה פקודת מעצר כאמור לתקופה קצרה משמונה ימים מעת מעצרו, רשאי קצין משטרה להאריכה בכתב מזמן לזמן, ובלבד שכל תקופות המעצר גם יחד לא יעלו על שמונה ימים מעת מעצרו."

בנוגע להארכת מעצר בטרם הגשת כתב אישום נקבע בסעיפים 37 ו-38 לצו

בדבר הוראות ביטחון כי:

37. שופט מוסמך לתת פקודת מעצר ולחזור ולהאריך את משך ההחזקה במעצר, ובלבד שפקודת המעצר או הארכת המעצר לא תהיה לתקופה העולה על שלושים ימים בכל פעם, וכן שכל תקופות המעצר לפי פיסקה זו לא יעלו על תשעים ימים.

38. שופט של בית המשפט הצבאי לערעורים רשאי, לבקשת היועץ המשפטי של האזור, לצוות על הארכת מעצרו של מי שנעצר לפי סעיף 37 או על מעצרו מחדש, לתקופה שלא תעלה על שלושה חודשים; ניתנה פקודת מעצר כאמור לתקופה קצרה משלושה חודשים, רשאי שופט של בית המשפט הצבאי לערעורים להאריכה מזמן לזמן, ובלבד שכל תקופות המעצר לפי פסקה זו לא יעלו על שלושה חודשים."

אשר לתקופת המעצר עד תום ההליכים מורה סעיף 44 לצו בדבר הוראות

ביטחון כי:

44. נאשם, שלאחר הגשת כתב אישום נגדו, היה נתון במעצר בשל אותו כתב אישום, תקופה המצטברת לכדי שנתיים, ומשפטו בערכאה הראשונה לא נגמר בהכרעת דין, יובא עניינו לפני שופט של בית המשפט הצבאי לערעורים.

השופט ידון בעניינו של הנאשם ויורה על שחרורו, בתנאים או ללא כל תנאי, אלא אם כן סבר השופט, כי נסיבות העניין, לרבות חומרת העבירה המיוחסת לנאשם, מסוכנותו, החשש להימלטותו מן הדין והגורמים להתמשכות ההליכים, אינן מצדיקות את שחרורו.

(ב) החליט השופט שנסיבות העניין אינן מצדיקות את שחרורו של הנאשם, יהיה רשאי השופט, להורות על המשך החזקתו של הנאשם במעצר לתקופה שלא תעלה על שישה חודשים, ולחזור ולהורות כך מעת לעת.

בהתאם לאמור לעיל, בעת הגשת העתירות לבית משפט זה חשוד העצור על פי צו בדבר הוראות ביטחון עשוי היה להיות מוחזק במעצר ללא ביקורת שיפוטית עד שמונה ימים, בטרם הוגש נגדו כתב אישום עד 90 ימים, ובאישור בית המשפט עד ששה חודשים. וכן, בטרם הסתיים משפטו, עשוי היה נאשם להיות מוחזק במעצר ללא הגבלה בכפוף להארכות עיתיות מידי ששה חודשים, לאחר שנתיים מתחילת מעצרו.

4. לעומת תקופות המעצר החלות על פלסטינים באזור והמנויות בצו בדבר הוראות ביטחון, קובע החוק הישראלי לגבי אזרחים מעצר של עד 24 שעות (הניתן להארכה עד 48 שעות) עד להבאה בפני ביקורת שיפוטית, מעצר בטרם הגשת כתב אישום עד 30 ימים, הניתן להארכה בהסכמת היועץ המשפטי לממשלה עד 75 ימים, ומעצר עד תום ההליכים למשך תשעה חודשים, הניתן להארכות עיתיות מידי שלושה חודשים (סעיפים 17, 29, 30, 59, 60, 61 ו-62 לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה-מעצרים), התשנ"ו-1996). כן קבועים בחוק הישראלי חריגים מסוימים לגבי חשודים העצורים בעבירות ביטחון ולגבי קטינים שנעצרו (חוק סדר הדין הפלילי (חשוד העצור בעבירות ביטחון) (הוראת שעה), התשס"ו-2006 וחוק הנוער (שפיטה), ענישה ודרכי טיפול), התשל"א-1971).

טענות העותרים בבג"ץ 3368/10

5. לטענת העותרים, באמצעות עו"ד סמדר בן נתן, תקופות המעצר הקבועות בצו בדבר הוראות ביטחון החל על פלסטינים באזור ארוכות באופן משמעותי מהסטנדרטים הקבועים בעניין זה הן במשפט הבינלאומי והן בתקופות המקבילות בישראל. לדעתם, תקופות אלו פוגעות בזכות להליך הוגן ולהגנה מפני פגיעה שרירותית בחירות הנתונות לתושבי האזור הן מכוח המשפט הבינלאומי והן מכוח עקרונות היסוד של המשפט

הישראלי. לדברי העותרים, מדובר אמנם בשני אזורים שונים הנתונים למשטר שונה, ואולם שניהם תחת שליטת מדינת ישראל.

6. העותרים טוענים עוד כי השינויים מרחיקי הלכת שחלו בחוק הישראלי לא באו כמעט לידי ביטוי בחקיקה הצבאית באזור. לטענתם, הניסיון מלמד שתקופות המעצר הארוכות משפיעות על האופן בו מתנהלים הליכי מעצר וחקירה, באופן הפוגע בזכויות העצורים הרבה מעבר לנדרש: בפועל, עצורים הנעצרים במעצר ראשוני אינם מובאים להארכת מעצר אלא בתום שמונת הימים שהצו בדבר הוראות ביטחון מאפשר; רבים מהם אינם נחקרים כלל במשך ימים שלמים בתקופת מעצר זו וגם בתקופות מעצר עוקבות; במקרים רבים משוחררים עצורים לאחר ארבעה, חמישה או שמונה ימים מבלי שננקטו בעניינם הליכים ומבלי שקיומה של עילת מעצר נגדם נבחן על ידי שופט. לטענת העותרים, תקופת מעצר כה ארוכה היא כר נרחב ליחס לא נאות, ללחצים ולאלימות בחקירה, כמו מעצר של בן משפחה ללא עילה של ממש כאמצעי לחץ.

7. העותרים מוסיפים כי ההליכים בבתי המשפט הצבאיים לאחר הגשת כתב האישום מתנהלים בעצלתיים: רוב התיקים מסתיימים בעסקאות טיעון שכן נאשמים יודעים שאם יבחרו לנהל משפט ישהו במעצר תקופה ארוכה ובלתי מוגבלת; במשפטים המועטים שכן מתנהלים פרקי הזמן בין ישיבה לישיבה ארוכים, מספר השופטים קטן יחסית לנפח התיקים, והמעצר הבלתי מוגבל עד תום ההליכים יוצר ומעודד מציאות זו.

8. העותרים מציינים כי עד ליישום תכנית ההתנתקות עצורים מחבל עזה היו נתונים להוראות הצו בדבר הוראות ביטחון וכי מאז ההתנתקות עצורים מחבל עזה מובאים להארכות מעצר בבתי המשפט בישראל בכפוף לחוק הישראלי. לדבריהם, גם על אוכלוסיית המתנחלים חל החוק הישראלי. מציאות זו מהווה, לדעת העותרים, פגיעה בשוויון בין בני אדם - אפרטהייד חוקי. העותרים מדגישים כי לא כל העבירות הנדונות בבתי המשפט הצבאיים הן עבירות ביטחון, אך דיני המעצר חלים על כלל העצורים.

9. לדברי העותרים, הביקורת השיפוטית בהליכי מעצר היא חלק אינטגרלי מזכותו של החשוד להליך הוגן. תקופות המעצר הארוכות מאוד אינן מוצדקות בשל צורכי ביטחון או בשל נסיבות ייחודיות לאזור. לפיכך טוענים הם כי יש חובה לנהוג על פי סטנדרטים דומים בשמירה על זכויות האדם בהליך הפלילי הפרוצדוראלי, ומבקשים לבטל את סעיפים 31 א ו-32 ו-44 לצו בדבר הוראות ביטחון, לקצר את תקופות המעצר ולקבוע תקופות מעצר התואמות לאלו הנהוגות בישראל.

10. אף עותרים אלו, באמצעות עו"ד לילה מרגלית, ביקשו לתקן את הצו בדבר הוראות ביטחון והם מעלים טענות דומות נגד תקופות המעצר הקבועות בצו. לדבריהם, תקופות המעצר פוגעות באופן חמור וקשה בזכויותיהם היסודיות של תושבי האזור הפלסטינים, בזכותם לחירות ובזכותם להיות חופשיים ממעצר שרירותי, וכן, בזכותם להליך הוגן, לכבוד ולשוויון, לאמצעי פיקוח הולמים לשם הבטחת חקירה הוגנת וכדי למנוע עינויים. עצורים אלו חשופים, לטענתם, לשיטות חקירה פסולות וליחס בלתי ראוי מצד רשויות החקירה. פגיעות אלו נובעות, לטענת העותרים, הן מהעובדה שהיחס אליהם שונה באופן שרירותי מהיחס לישראלים החיים באזור והן ממשך תקופות המעצר המופרזות כשלעצמן. לדברי העותרים, פגיעות אלו נוגדות את הוראות המשפט הבינלאומי, המינהגי וההסכמי החלות באזור ואת עקרונות המשפט הציבורי הישראלי החלים על הרשויות הישראליות. לטענתם, הפגיעות אינן משרתות תכלית ראויה, אינן מידתיות ואינן סבירות. לדעת העותרים, קשה לתאר פגיעה קשה וחמורה יותר בזכויות האדם מאשר המצב הפסול בו חיים זה לצד זה שני "סוגים" של בני אדם המובחנים על בסיס מוצאם הלאומי. אף ללא קשר לטענת ההפליה טוענים העותרים כי תקופות המעצר בצו בדבר הוראות ביטחון נוגדות את עקרונות המשפט הבינלאומי החלים באזור ואת עקרונות המשפט הציבורי החלים על כל פעולה של הרשויות הישראליות. לדבריהם, ביקורת שיפוטית מיידית ותכופה על מעצרו של חשוד היא תנאי הכרחי לסבירותו ולמידתיותו; מעצר ממושך ללא ביקורת שיפוטית אינו מידתי.

11. העותרים מוסיפים כי טענת התביעה הצבאית לפיה יש לעכב את הביקורת השיפוטית על המעצר כדי לאפשר את "התגבשות החשד הסביר", מעידה כי הצו משמש לביצוע מעצרים שרירותיים המבוצעים בלא שמתקיים חשד סביר נגד העצור. לפיכך טוענים העותרים כי תקופת המעצר הראשונית של עצורים פלסטינים נועדה לאפשר מעצר אנשים בלא שיש נגדם חשד סביר; להגן על רשויות החקירה מפני "התערבות" בית המשפט; להעמיד לרשות החוקרים "זמן מינימאלי" למיצוי החקירה, למנוע את "הפרעתה" הכרוכה בהבאת החשוד לפני השופט ולמנוע את הקשיים הלוגיסטיים הכרוכים בקיום ביקורת שיפוטית מיידית.

12. לטענת העותרים, העדר הבחנה בין קטינים לבגירים בחקיקת הביטחון לעניין תקופות המעצר והעדר התחשבות מספקת בעיקרון טובת הילד בעת מעצר קטינים, מביאים לפגיעה בלתי מידתית בזכויות הילד המעוגנות במשפט הבינלאומי והזכות

להכרה בדין הישראלי. הנחת היסוד לפיה קטינים פלסטינים ראויים להגנה פחותה מקטינים ישראליים החיים אף הם באזור פסולה, לדעתם.

13. העותרים מוסיפים כי הביקורת השיפוטית על המעצר נועדה להבטיח מלכתחילה את ההצדקה להמשך שלילת חירותו של אדם, ואין כל מקום לעכבה כדי לאפשר לרשויות להתקדם בחקירתן. בנוסף, לביקורת השיפוטית יש תפקיד גם בפיקוח על אופן ניהול החקירה, והיא משמשת ערובה חשובה מפני הפעלת אמצעי לחץ פסולים בחקירה ומפני השימוש במעצר עצמו כדי ליצור אצל החשוד את התחושה שהוא מנותק לחלוטין מהעולם החיצון ונתון לחסדי חוקריו, תוך פגיעה בכבודו וזכות השתיקה שלו. לדברי העותרים, חקירה הרחק מעינו המפקחת של בית המשפט עלולה לגרור שימוש באמצעי חקירה פסולים הפוגעים בכבוד העצור ואף בשלמות גופו, ועל כן מהווה, לדעתם, הפרה של חובת המדינה למנוע עינויים וטיפול בלתי אנושי בעצורים. העדר פיקוח שיפוטי מקבל משמעות חמורה אף יותר במקרים בהם נאסר על העצור הפלסטיני להיפגש עם עורך-דין באופן המנוגד למשפט הבינלאומי. לטענת העותרים, החשש מפני שימוש באמצעי חקירה פסולים נגד פלסטינים אינו חשש בעלמא והם מפנים לדו"חות שפורסמו על ידי ארגוני זכויות אדם בשנת 2007. לדבריהם, אין בשיקולים לוגיסטיים או בקשיים מנהליים גרידא כדי להצדיק פגיעה בזכות האדם לחירות, לשוויון ולכבוד.

תגובת המשיבים

14. תגובת המשיבים הובאה על ידי עו"ד ענר הלמן. כבר במכתבי התשובה לפניית העותרים עובר להגשת העתירה ציינו המשיבים כי סוגיית קיצור תקופות המעצר באזור נבחנת במסגרת עבודת מטה מעמיקה שהחלה זה מכבר. עוד נכתב כי תחיקת הביטחון מבוססת על טעמי ביטחון וסדר ציבורי והדברים אמורים גם ביחס לדיני המעצר, וכי ההבדלים בין הדין הנוהג באזור לבין הדין הנוהג במדינת ישראל בהקשר זה נובעים משיקולי ביטחון ענייניים.

15. בתגובה מטעם המשיבים אשר הוגשה לבית משפט זה ביום 9.1.2010 חזרו המשיבים על טענתם לפיה לא בכדי תקופות המעצר הקבועות בצו בדבר הוראות ביטחון שונות מאלו הקבועות בחוק הישראלי. לדברי המשיבים, מטיבו של שטח התפוס בתפיסה לוחמתית, גם אם ארוכת שנים, שהתנאים הביטחוניים המיוחדים השורים בו מכתיבים את קביעתם של הסדרים שונים מאלו הנוהגים במדינה התופסת.

16. כך למשל, בשל המצב הביטחוני יכולת התנועה באזור היא מוגבלת, ולעתים לא ניתן לבצע חקירה בשטח במהירות או בכלל לאור תנאי הביטחון המעכבים או מונעים את ההגעה למקום; בחלק משטח האזור יש שליטה פלסטינית ואין אפשרות או קיים קושי ניכר להגיע לעדים ולחשודים הגרים בו; במקרים רבים חשודים הנדרשים לחקירה מוצאים מסתור בשטחים שבשליטה פלסטינית, ומקשים על חקירותיהם ועל חקירות שותפיהם שנעצרו על ידי כוחות הביטחון; במרבית המקרים העדים הפוטנציאליים מסרבים לשתף פעולה עם גורמי הביטחון באופן המקשה על ביצוע החקירה; בחקירות ביטחוניות הנחקרים פועלים ממניעים לאומניים ואידיאולוגיים וחקירתם קשה ביותר. מטבע הדברים, נדרש פרק זמן מינימאלי עד שחקירותיהם תבנה ראיות ראשוניות שיתמכו במידע המודיעיני שהתקבל. אף נדרש לעתים ריחוק מסוים בין מועד קבלת המידע לבין המועד בו ניתן להשתמש בו כלפי הנחקר, שכן שימוש במידע מודיעיני במועד סמוך מאוד לקבלתו עלול "לשרוף" את מקור המידע ולעתים אף לסכן את חייו; בחלק ניכר מהחקירות הביטחוניות אין אפשרות לקבוע מראש את מקום ומועד המעצר באופן המקשה על החקירה הראשונית ומעכב אותה; כל העצורים החשודים בביצוע עבירות ביטחוניות חמורות מועברים לאחד מארבעת מתקני החקירה המצויים בתוך שטח מדינת ישראל כדי להיחקר בהם. העברה זו כשלעצמה דורשת לעיתים זמן לא מבוטל. אף אין מנוס ממיצוי החקירה הראשונית של הנחקר בטרם הבאתו לפני שופט כדי למנוע אפשרות שיימלט לאזור; לעתים יש צורך לעצור מאות רבות של אנשים, כמו למשל בתקופת מבצע "חומת מגן" בשנת 2002, ולא ניתן להיערך להביא את כולם בפרק זמן קצר לפני שופט.

17. טעמים אלו מחייבים לדעת המשיבים לקבוע כי יש מקום לאפשר לעצור חשוד במעצר פרק זמן סביר הדרוש לגיבוש חומר ראיות ראשוני בטרם הבאתו לפני שופט. המשיבים מציינים עוד כי המשפט הבינלאומי אינו קוצב את מספר הימים אשר ניתן לעצור בהם אדם ללא מעורבות שיפוטית, אלא מביע עיקרון שלפיו יש להביא את ההחלטה בדבר המעצר ללא דיחוי לשופט.

18. עם זאת, הודיעו המשיבים כי בשנים האחרונות נוהלה עבודת מטה בצה"ל ובהמשך במשרד המשפטים על ידי המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (פלילי), יחד עם המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (תפקידים מיוחדים) והמשנה ליועץ המשפטי לממשלה (ייעוץ), שנועדה לבחון אפשרות קיצור תקופות המעצר המקסימאליות באזור. המשיבים עדכנו כי במסגרת עבודת המטה התקבלה החלטה כי בשים לב למצב הביטחוני הנוכחי ניתן לעת הזו לקצר באופן משמעותי את תקופת המעצר המקסימאלי

עד להבאת עצור לפני שופט, אך אין מקום להשוות את ההסדר שחל בישראל בעניין זה להסדר שיחול באזור. המשיבים פירטו את אופן קיצור תקופות המעצר:

19. באשר לעבירות שאינן עבירות ביטחון הוחלט כי, ככלל, סמכות המעצר הראשונית עד להבאה לפני שופט תהיה ל-48 שעות; כמו כן, ניתן יהיה לדחות את הבאת העצור לפני שופט על פי החלטת רשות מנהלית ל-48 שעות נוספות אם תתקיים עילה מיוחדת, כמו למשל פעולות חקירה דחופות. כן הוחלט כי בחלוף שנתיים ממועד תחילתו של התיקון לצו, ייבחן שוב ההסדר. באשר לעצורים בעבירות ביטחון, הוחלט כי הכלל שייקבע הוא שתקופת המעצר הראשונית עד להבאה לפני שופט תעמוד על 96 שעות לכל היותר, עם אפשרות להארכת התקופה האמורה על ידי גורם מנהלי ב-48 שעות נוספות, במקרים בהם שוכנע ראש מחלקת חקירות בשב"כ כי הפסקת החקירה לשם הבאת עצור לפני שופט עלולה לגרום לפגיעה ממשית בחקירה. הוחלט גם כי בנסיבות מיוחדות ביותר ניתן יהיה להאריך את תקופת המעצר עד להבאה לפני שופט על ידי גורם מנהלי ב-48 שעות נוספות מעבר ל-11 השעות (ששה ימים) האמורות לעיל, במקרים בהם שוכנע ראש אגף החקירות בשב"כ כי הפסקת החקירה לשם הבאת עצור לפני שופט עלולה לפגוע בביצוע פעולת חקירה חיונית שנועדה למנוע פגיעה בחיי אדם. בהתחשב בחשש שהועלה על ידי גורמי הביטחון בדבר ההשלכות המבצעיות של שינויים אלו, נקבע כי הסדר זה ייבחן בחלוף שנתיים ממועד כניסת התיקון לצו לתוקף.

20. בנוסף, הוחלט שהארכת מעצר ראשונית בידי שופט לא תעלה על 20 ימים, וכי ניתן יהיה לשוב ולהאריך את המעצר לתקופות נוספות שלא יעלו על 15 ימים נוספים בכל פעם. הארכת המעצר בטרם הגשת כתב אישום מעבר ל-60 ימים תהיה טעונה אישור של גורם משפטי בכיר באזור.

21. המשיבים הוסיפו כי במסגרת עבודת המטה הוחלט להוסיף לצו הוראה לפיה אם נעצר אדם וחקירתו הסתיימה הוא ישוחרר מהמעצר, אך אם הצהיר תובע כי עומדים להגיש נגדו כתב אישום ובית המשפט שוכנע שיש עילה לכאורה לבקש את מעצרו עד תום ההליכים, רשאי השופט להאריך את המעצר מטעם זה לתקופה שלא תעלה על שמונה ימים. כמו כן הוחלט כי בשלב הראשון תקופת המעצר עד לתחילת המשפט תעמוד על 60 ימים וכי בחלוף שנתיים תיבחן האפשרות לקצר תקופה זו ל-30 ימים.

22. המשיבים עדכנו עוד כי הוחלט לתקן את סעיף 44 לצו בדבר הוראות ביטחון כך שבעבירות שאינן עבירות ביטחון התקופה הנקובה לקיום הדיון הראשון בעניינו של

עצור עד תום ההליכים לפני שופט תעמוד על שנה אחת מיום הגשת כתב האישום. לגבי עבירות ביטחון, התקופה הנקובה כיום בצו - שנתיים, תיותר על כנה, וגם עניין זה ייבחן בחלוף שנתיים מכניסת ההסדר לתוקף. המשיבים העריכו כי ההיערכות הנדרשת לשינויים תימשך כששה עד תשעה חודשים ומייד לאחריה יתוקן הצו בהתאם.

23. המשיבים ביקשו לדחות על הסף את הסעד שהתבקש בבג"ץ 4057/10, להשוות את תקופות המעצר של קטינים באזור לתקופות המעצר של קטינים בישראל, וטענו שהעותרים לא מיצו את ההליכים בעניין זה. לדבריהם, אין לערב עניין זה עם סוגית מעצר הבגירים באזור. לטענת המשיבים, מדובר ב"עתירה מוקדמת" שכן הוחלט על קיום עבודת מטה גם בעניין זה.

דיון בעתירות והודעת עדכון

24. ביום 12.1.2011 התקיים דיון בבית משפט זה לפני הנשיאה ד' ביניש והשופטים נ' הנדל וי' עמית. בסוף הדיון הוחלט שהמשיבים יגישו הודעת עדכון תוך חמישה חודשים ובה יוגש נוסח הצו שייצא בהתאם לעקרונות שגובשו. הרכב השופטים אף הורה למשיבים לשקול את הערותיו לקראת ניסוח הצו, במיוחד לעניין פרק הזמן שעד להבאת עצור לפני שופט בפעם הראשונה ולעניין תקופת המעצר עד לתום ההליכים לאחר הגשת כתב אישום.

25. ביום 1.6.2011 הגישו המשיבים הודעת עדכון ולפיה הוחלט בישיבה נוספת שנערכה לאחר הדיון בבית המשפט לקצר את התקופה להבאת עצור עד לתום ההליכים בעבירת ביטחון לפני שופט משנתיים ל-18 חודשים. כן הוחלט כי יש הכרח לבחון את אופן יישומם בפועל של ההסדרים עליהם הוחלט בעבודת המטה ביחס לתקופת המעצר המקסימאלית עד להבאת חשוד לפני שופט, וזאת למשך תקופה של כשנתיים בטרם תתבצע בחינה נוספת. במסגרת הודעה זו הוסיפו המשיבים כי חיוני לבחון את ההתפתחויות שאמורות היו לחול באזור בחודש ספטמבר 2011 ואילך בטרם יקוצרו בפועל תקופות המעצר באזור, וזאת בשל הודעת הרשות הפלסטינית כי בכוונתה לפנות לעצרת הכללית של האו"ם בחודש זה בבקשה להכיר ב"מדינת פלסטין". המשיבים עדכנו שעבודת המטה טרם הסתיימה וכי הם צופים שהצו יתוקן בחודש ינואר 2012.

26. הן העותרים בבג"ץ 3368/10 והן העותרים בבג"ץ 4057/10 הגיבו לאמור בהודעת העדכון. לדבריהם, קיצור תקופת המעצר עליו הצהירו המשיבים אינו משמעותי ואין בו כדי לרפא את הפגמים הקשים והפגיעה בזכויות המגולמות בתחיקת

הביטחון באזור. לטענת העותרים, לשינויים שנעשו לא תהיה כל השפעה מעשית על הליכי מעצרו של פלסטינים תושבי האזור והם לא יובילו להידוק משמעותי בפיקוח השיפוטי על תקופות המעצר ולשיפור בפגיעה בזכות לחירות, להליך הוגן ובחזקת החפות. העותרים חזרו על טענתם לפיה הביקורת השיפוטית היא חלק אינטגרלי מהליך המעצר ואין כל הצדקה לדחיית הביקורת השיפוטית לתקופה כה ממושכת. לטענתם, תקופות המעצר הראשוני והמעצר עד תום ההליכים מהוות פגיעה שרירותית בזכות לחירות ולכן הם עמדו על עתירותיהם להוציא צו על תנאי בעתירות ולהורות למפקד הצבאי באזור לקבוע תקופות מעצר התואמות את הסטנדרטים הבינלאומיים ואת אלו הנהוגות בישראל. עוד טענו העותרים כי אין כל סיבה שלא לבצע את תיקון הצו בשל התפתחויות עתידיות שאינן ודאיות.

27. העותרים בבג"ץ 4057/10 הוסיפו כי רשימת עבירות הביטחון הכלולה בצו משתרעת על עשרות סעיפים וכוללת עבירות כגון קיום תהלוכה או אסיפה ללא רישיון, הנפת דגל ללא היתר, הדפסת "חומר שיש לו משמעות מדינית" ללא רישיון מאת המפקד הצבאי וכדומה. הרשימה הכוללת גם עבירות "סדר ציבורי" רבות כגון זריקת חפצים, הפרעה לחייל, הפרת עוצר או צו שטח צבאי סגור וכדומה, באופן ההופך את ההסדר הנוגע לעבירות שאינן עבירות ביטחון לתיאורטי במידה רבה. לדעתם, אמת המידה הראויה לקביעת תקופות המעצר היא סד הזמנים החל על ישראלים החיים אף הם באזור. העותרים הצביעו גם על אי התאמות בין הודעת המשיבים לבין טיוטת הצו. לטענתם, אין להימנע מתיקון הצו בשל חשש מפני אירועים חריגים.

הודעות עדכון נוספות

28. ביום 22.11.2011 הגישו המשיבים הודעת עדכון נוספת ולפיה בישיבות שנערכו אצל המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (פלילי) נמסר כי צה"ל סיים את עבודת המטה לבחינת תוספת התקנים הנדרשים לבתי המשפט הצבאיים ולפרקליטות איו"ש לשם קיצור תקופת המעצר באזור, ואף התקבלה החלטה על תוספת התקנים הנדרשים בכפוף לכניסת התיקון לצו לתוקף, ולזמן הנדרש לשם קיום הליכי הבחירה והמינוי של שופטים חדשים בבית המשפט. כמו כן הוברר כי אין עדיין מענה תקציבי לצרכי המשטרה והשב"ס ליישום עבודת המטה בשל מחלוקת בין משרד האוצר למשרד הביטחון פנים לגבי המקור התקציבי, וכי לאחר שיימצא מענה כאמור יידרשו כמה חודשים נוספים לשם גיוס והכשרת כוח אדם וכן כדי לרכוש ולקבל כלי רכב נוספים. ביום 22.12.2011 הוגשה הודעת עדכון נוספת מטעם המשיבים לפיה המחלוקת בסוגיית המקור התקציבי טרם באה על פתרונה, וכך הודיעו גם ב-16.1.2012.

29. ביום 6.2.2012 הגישו המשיבים הודעת עדכון נוספת שלפיה המחלוקת התקציבית הנוגע למימון תקופות המעצר באזור באה על פתרונה. כן עדכנו המשיבים כי ביום 2.12.2012 חתם מפקד כוחות צה"ל באזור על הצו בדבר הוראות ביטחון (תיקון מס' 16) (יהודה ושומרון) (מס' 1685), התשע"ב-2012 (להלן: הצו המתקן), שקיצר את תקופת המעצר באזור בהתאם למסקנות עבודת המטה שנעשתה, ונקבע כי הוראותיו ייכנסו לתוקף בהדרגה, כך שהשינויים האחרונים ייכנסו לתוקף ביום 1.8.2012.

תגובות העותרים

30. העותרים כבג"ץ 3368/10 בירכו על התיקונים שנעשו בצו המתקן. עם זאת טענו כי עיון בלשון הצו המתקן מעלה שקיימים הבדלים מהותיים בין השינויים עליהם הוצהר בתגובת המשיבים לבין לשון הצו המתקן בפועל. כך למשל, ציינו העותרים כי ניתן להחזיק עצור בעבירות ביטחון במעצר במשך שתי תקופות של 96 שעות, דהיינו שמונה ימים, ורק בסיומם להביאו לפני שופט, והדברים דומים לגבי עצור שלא בעבירות ביטחון. העותרים טענו כי קיצור תקופת המעצר שנעשה אינו משמעותי ואין בו כדי לרפא את הפגיעה הקשה בזכויות העצורים על פי תחיקת הביטחון באזור. לדבריהם, הצו המתקן אינו מקצר הלכה למעשה את תקופת המעצר לפני ביקורת שיפוטית ראשונה בעבירות ביטחון, שהן מרבית העבירות הנדונות באזור. העותרים הוסיפו כי הצו המתקן מקצר את תקופת המעצר עד תום ההליכים בעבירות ביטחון באופן לא משמעותי משנתיים לשנה וחצי, הניתנות להארכה ללא הגבלה, וכי בכל הנוגע לקטינים לא נעשה כל שינוי ואין כל הבחנה בין קטין ובוגר בנוגע לדיני המעצר. לדברי העותרים, לשינויים אלו לא תהיה כמעט כל השפעה מעשית על הליכי מעצרם של תושבי האזור, והם לא יובילו להידוק משמעותי בפיקוח השיפוטי על תקופות המעצר ולשיפור הפגיעה בזכות לחירות, בזכות להליך מוגן ובחזקת החפות. העותרים הזכירו כי לעניין תקופת המעצר הראשונית הביקורת השיפוטית היא חלק אינטגרלי מהליך המעצר, וכי בשלב זה יש להציג לפני בית המשפט חשד סביר בלבד אשר אמור להיות קיים עם ביצוע המעצר בפועל. לפיכך אין כל הצדקה, לדבריהם, לדחיית הביקורת השיפוטית לתקופה כה ממושכת. על קשיים בחקירה להיות מוצגים לפני השופט לצורך הצדקת הארכת המעצר, לרבות בעבירות ביטחון.

31. העותרים טענו עוד כי בית המשפט האירופי לזכויות אדם קבע שתקופת מעצר ראשונית של ארבעה ימים ללא ביקורת שיפוטית מפרה את הזכות לחירות ממעצר

שרירותי. לפיכך לדעתם, תקופת מעצר של ארבעה עד שמונה ימים לפני ביקורת שיפוטית מהווה פגיעה שרירותית בזכות לחירות, בניגוד לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו והיא בלתי חוקית. לדבריהם, תקופת מעצר של שנה וחצי פוגעת בחזקת החפות של הנאשם ומהווה פגיעה שרירותית בזכותו לחירות, שכן היא מבוססת על ראיות לכאורה בלבד, עד כדי פגיעה בזכותו למשפט הוגן, מאחר שהיא מהווה תמריץ שלילי לניהול משפטים ולבירור האשמה.

32. העותרים בבג"ץ 4057/12 הגיבו אף הם להודעת העדכון של המשיבים. גם הם בירכו על הודעת המשיבים בדבר התיקונים שנעשו בצו המתקן, אך טענו כי אין בהם כדי לרפא את פגם אי החוקיות החמור הטמון בו, שכן גם לאחר התיקון ימשיכו לחול על הפלסטינים תושבי האזור תקופות מעצר מופרזות ומפלולות הפוגעות באופן קשה וחמור בזכויותיהם. העותרים הדגישו שוב כי ביקורת שיפוטית מיידית תכופה על מעצר לצרכי חקירה היא תנאי הכרחי לסבירותו, מידתיותו וחוקיותו של המעצר וכי בלעדיה לא ניתן למנוע מעצר שרירותי, לא ניתן להגן על זכויות החשוד ולא ניתן להבטיח הליך פלילי הוגן. העותרים חזרו על טענתם לפיה מעצר שאינו שרירותי אמור להתבסס מלכתחילה על חשד סביר וכי הביקורת השיפוטית מהווה חלק מהשתכללות חוקיותו. לטענתם, הקשיים המיוחדים המאפיינים את החקירות בשטחים אינם רלוונטיים כלל לבחינת חוקיות המעצר מלכתחילה, ועל כן אינם צריכים להשליך על אורך הזמן עד להבאת עצור בפעם הראשונה לפני שופט. לדברי העותרים, גם ביחס לתקופות המעצר האחרות לא סיפקו המשיבים נימוקים אשר עשויים להצדיק את המדיניות המפלה. העותרים ציינו שהמשיבים לא התייחסו לקטינים בהודעתם ולדבריהם, רשימת עבירות הביטחון, עדיין "חובקת עולם", ולא ניתן להצדיק מצב בו יש להביא עצור ישראלי המתגורר באזור והחשוד בעבירת ביטחון לפני שופט בתוך 24 שעות, לעומת פלסטיני שיש להביאו לפני שופט רק לאחר תקופה אפרוירית של ארבעה ימים.

נוכח פרישת הנשיאה ד' ביניש מינה אותי הנשיא א' גרוניס לדון בעתירה ביום

14.3.2012.

דיון נוסף בעתירה

33. ביום 23.4.2012 קיימנו דיון נוסף בעתירה בו שטחו העותרים את טענותיהם בארבעה עניינים: הזמן עד להבאת עצור לפני שופט, מעצר קטינים, הגדרת עבירות ביטחון על פי הצו ותקופת הארכת המעצר עד תום ההליכים. בפתח הדיון הגיש בא-כוח המשיבים את הצו המתקן בהתייחס לסעיף 31 לצו. על פי התיקון, הוגבל מעצר

בטרם הבאה לפני שופט בנסיבות מיוחדות לתקופה שלא תעלה על 96 שעות מעת מעצרו של החשוד עם אפשרות הארכה ליומיים נוספים, וחוזר חלילה, בנסיבות מיוחדות המפורטות בצו ועל פי אישור של דרגים בכירים ביותר.

34. בנושא הקטינים הסתבר בדיון כי אמור היה להיכנס לתוקף בחודש אוגוסט 2012 צו חדש בדבר הוראות ביטחון, כשלאחרונה שונה גיל הקטינים גם באזור ל-18 שנה (במקום 16 שנה קודם לכן). המשיבים ביקשו לעקוב אחר השינוי במשך שנה מיום שיכנס לתוקף, לעקוב אחר תהליכי ההכשרה של הסוהרים ולשקול את מצב הדברים לאחר תום התקופה. משכך, קבענו כי המשיבים יגישו הודעות עדכון באשר לתוצאות השינוי לא יאוחר מיום 1.12.12.

35. אשר לסוגיית העבירות המוגדרות כעבירות ביטחון, קבענו בהחלטה בתום הדיון כי הנושא לא הועלה בעתירות ולא התבקש לגביו צו על תנאי, אלא במסגרת התגובות להודעות העדכון של המשיבים. עם זאת, מצאנו כי ראוי שהמשיבים ישקלו את הערותינו, במיוחד את השאלה האם ראוי להתייחס לעבירות הביטחוניות כמכלול אחד, והאם אין מקום להחריג חלק מהן מהגדרת עבירות הביטחון המופיעות בתוספת השלישית לצו בדבר הוראות ביטחון.

36. בנוגע למעצר עד תום ההליכים, הודיע בא-כוח המשיבים כי הוחלט לקצר את תקופת המעצר ל-18 חודשים בעבירות ביטחון. מאחר שסברנו שעדיין מדובר בתקופה ארוכה ומן הראוי שהנושא ישוב ויבחן, הורינו כי תינתן לכך התייחסות במסגרת הודעת העדכון שתוגש. כן קבענו כי לאחר הגשת הודעת העדכון יוכלו העותרים להגיב עליה, ולאחר מכן נחליט בדבר המשך הטיפול בעתירות.

הודעת עדכון נוספת

37. ביום 16.12.2012 הגישו המשיבים הודעת עדכון נוספת מטעמם. ראשית הודיעו המשיבים כי מעקב אחר תוצאות קיצור תקופת המעצר באזור העלה שתוך השקעת מאמץ הצליחו המשיבים ליישם את תקופת המעצר המקוצרות כפי שנקבעו בצו המתקן. המשיבים הוסיפו כי בעקבות הערות בית משפט זה בדיון והחלטתו שניתנה בתום הדיון תיקן מפקד כוחות צה"ל באזור את הצו בדבר הוראות ביטחון בעניין מעצר קטינים, את הגדרת עבירות הביטחון וכן את תקופת הארכת המעצר עד תום ההליכים:

38. אשר למעצר קטינים עדכנו המשיבים כי הוחלט לפעול לתיקון חקיקת הביטחון ולקבוע לגבי קטינים באזור תקופות מעצר מיוחדות עד הבאה לפני שופט ועד תום ההליכים אשר יהיו, ככלל, קצרות מתקופות המעצר המקבילות של בגירים. המשיבים מסרו בהקשר זה כי ביום 28.11.2012 חתם מפקד כוחות צה"ל באזור על שני תיקונים חדשים לצו בדבר הוראות ביטחון: צו בדבר הוראות ביטחון (תיקון מס' 25)(יהודה והשומרון) (מס' 1711), התשע"ב-2012 (להלן: צו מס' 1711). המשיבים ציינו כי על פי צו מס' 1711 החל מיום 2.4.2013 תקופת המעצר המקסימאלית עד להבאה לפני שופט של "נער" כהגדרתו בצו בדבר הוראות ביטחון, קרי אדם שמלאו לו 12 שנים אך לא מלאו לו 14 שנים, תעמוד על 24 שעות מעת המעצר, עם אפשרות להארכה של 24 שעות נוספות בשל פעולת חקירה דחופה. הוחלט כי תקופה זו תחול על מעצר "נער" הן בעבירות ביטחון והן בעבירות שאינן עבירות ביטחון. בנוסף, ציינו המשיבים כי החל ממועד זה תקופת המעצר המקסימאלית עד להבאה לפני שופט של "בוגר רך" כהגדרתו בצו בדבר הוראות ביטחון, קרי, אדם שמלאו לו 14 שנים אך לא מלאו לו 16 שנים, תעמוד על 48 שעות מעת המעצר, עם אפשרות להארכה ב-48 שעות נוספות בשל פעולת חקירה דחופה. הוחלט כי תקופת מעצר מקסימאלית זו תחול על מעצר "בוגר רך" הן בעבירות ביטחון והן בעבירות שאינן עבירות ביטחון. המשיבים ציינו עוד כי תקופת מעצר מקסימאלית זו חלה גם על קטינים מעל גיל 16 וכן על בגירים באזור העצורים בעבירות שאינן עבירות ביטחון.

39. לדברי המשיבים, מדובר בקיצור משמעותי ביותר של תקופת המעצר המקסימאלית עד להבאה לפני שופט של כל החשודים בגילאים 12-14 ושל חשודים בעבירות ביטחון בגילאים 14-16, לעומת תקופות המעצר עד להבאה לפני שופט של חשודים בגירים באותן עבירות, שגם הן קוצרו משמעותית במסגרת הצו המתקן. המשיבים הוסיפו עוד כי לגבי קטינים שגילם מעל 14 שנים בעבירות שאינן עבירות ביטחון ולגבי קטינים שגילם מעל 16 שנים בעבירות ביטחון, ימשיכו לחול תקופות המעצר המקסימאליות עד להבאה לפני שופט החלות על בגירים, כאמור בצו המתקן.

40. המשיבים ציינו עוד כי באשר לתקופת המעצר עד תום ההליכים של קטינים באזור, צו מס' 1711 קובע כי תקופת המעצר עד תום ההליכים של קטין, קרי כל נאשם שגילו פחות משמונה-עשרה שנים, תעמוד על שנה בלבד. בנוסף, הארכת המעצר עד תום ההליכים של קטינים על ידי שופט בית המשפט הצבאי לערעורים בחלוף שנה של מעצר תיעשה לתקופה שלא תעלה על שלושה חודשים וכי השופט רשאי לחזור ולהורות כאמור. צוין כי הוראה זו חלה לגבי קטינים הנאשמים בעבירות ביטחון ובעבירות שאינן עבירות ביטחון.

41. אשר להגדרת עבירות הביטחון עדכנו המשיבים כי במסגרת הצו בדבר הוראות ביטחון (תיקון מס' 26) (יהודה ושומרון) (מס' 1712), התשע"ב-2012 (להלן: צו מס' 1712), הוצאו מהתוספת השלישית לצו בדבר הוראות ביטחון המגדירה מהן "עבירות ביטחון" כשליש מעבירות הביטחון שהיו מנויות בה קודם לכן והוספה עבירה אחת (עבירה לפי סעיף 222 לצו בדבר הוראות ביטחון), ומשכך, צו מס' 1712 הביא בפועל לקיצור משמעותי של תקופות המעצר המקסימאליות של החשודים והנאשמים בעבירות הרבות שהוצאו מהתוספת השלישית. המשיבים ציינו שאף בעניינם של בגירים חל שינוי משמעותי שכן כשליש מהעבירות שהוגדרו קודם לכן כ"עבירות ביטחון" אינן מוגדרות כך יותר, ולכן מי שנחשד בביצוען תקופת מעצרו עד תום ההליכים תהיה 12 חודשים ולא 18 חודשים. לטענת המשיבים, ביצוע שינויים כה משמעותיים בתקופות המעצר השונות מחייב מתן אפשרות לבחון את השלכותיהם על מערכת אכיפת החוק באזור ועל יכולת תפקודה, בטרם יישקלו שינויים נוספים. לכן הוחלט שאין מקום לעת הזו לשנות את תקופות המעצר עד תום ההליכים ביחס לבגירים באזור. בכך הושג איזון ראוי לדעת המשיבים בין מכלול השיקולים הצריכים לעניין, תוך מתן עדיפות מתבקשת לזכויותיהם של נאשמים קטינים על אלו של בגירים.

תגובות העותרים

42. העותרים בבג"ץ 4057/10 הגיבו להודעת העדכון. הם בירכו על הקיצור המשמעותי בתקופת המעצר החלה על קטינים בגילאים 12-14 וכן על התיקונים הנוספים עליהם הודיעו המשיבים. עם זאת, לדעתם, העתירה טרם מוצתה שכן גם לאחר ביצוע התיקונים, תקופות המעצר החלות על פלסטינים בשטחים, קטינים ובגירים כאחד, נותרו מופרזות, מפלות ונוגדות את הדין. לדבריהם, עד היום לא העלו המשיבים כל נימוק לגיטימי אשר עשוי להצדיק את המשך ההפליה הקשה בין פלסטינים וישראלים באזור בעניין זה. לדברי העותרים, גם לאחר התיקונים בצו ניתן להחזיק בחשוד עד שמונה ימים ללא כל ביקורת שיפוטית, אם נחשד בעבירה המסווגת כעבירת ביטחון, לרבות עבירות כגון זריקת אבנים (כולל לעבר רכוש) וארגון הפגנה ללא רישיון. תקופת מעצר ארוכה זו חלה גם על קטינים בני 16 ומעלה. בעבירות שאינן עבירות ביטחון ניתן לעכב הבאתו של חשוד לפני שופט עד 96 שעות, גם אם מדובר בקטין בן 14 או 15. העותרים הזכירו כי מעצר אמור להתבסס מלכתחילה על חשד סביר, והביקורת השיפוטית מהווה חלק מהשתכללות חוקיות המעצר הראשוני בלי קשר לחומרת העבירה. לטענתם, הקשיים המאפיינים את החקירות בשטחים אינם רלוונטיים

לבחינת חוקיות המעצר מלכתחילה, ועל כן אינם צריכים להשליך על אורך הזמן עד להבאת עצור בפעם הראשונה לפני שופט.

43. אשר לקטינים, טענו העותרים כי גם לאחר תיקון הצו ניתן יהיה להחזיק קטין בן 12 או 13 במעצר במשך יממה שלמה עד להבאתו לפני שופט, או במשך יומיים אם קיים צורך לבצע פעולת חקירה דחופה, ואף ניתן להחזיק קטין בן 14-15 במעצר עד 96 שעות גם בעבירות רגילות, בטרם יובא לפני שופט. זאת, בניגוד לקטין ישראלי בן 12 או 13 מהאזור שיש להביאו לפני שופט בתוך 12 שעות או 24 שעות במקרים מסוימים. העותרים הוסיפו כי גם לאחר התיקון אין מחילים על קטינים מתחת לגיל 14 את האיסור על החזקה במעצר עד תום ההליכים, החל על קטינים ישראליים החיים באזור. כמו כן, תמשיך לחול על קטינים תקופת מעצר ארוכה יותר עד תום ההליכים של שנה לעומת ששה חודשים, ותקופה זו ניתנת להארכה לפרקי זמן ארוכים יותר, שלושה חודשים, לעומת 45 ימים בכל פעם בחוק הישראלי. העותרים הלינו על כך שהזמן שניתן להאריך את מעצרו של חשוד פלסטיני מתחת לגיל 14 או עד לשחרורו ללא אישום לא קוצר.

44. העותרים הוסיפו כי חרף הוצאת כשליש מעבירות הביטחון מהתוספת השלישית לצו, עדיין היא כוללת מגוון רחב של עבירות שאינן מצדיקות תקופות מעצר ארוכות, כמו למשל זריקת חפצים, לרבות זריקת אבנים לעבר רכוש, ארגון הפגנה ללא רישיון והפרת צו שטח צבאי סגור. לטענתם, הותרת עבירות אלו ברשימה נועדה לשרת שיקולים הזרים לחלוטין לצורכי החקירה כגון שיקולי הרתעה. למצער, הותרתן ברשימה אינה עומדת במבחן המידתיות. לדברי העותרים, אין שום הצדקה להחזיק עצורים פלסטינים הנחשדים בעבירות ביטחון עד 96 שעות ללא ביקורת שיפוטית, כאשר על פי הצו המתקן ניתן להשהות את הביקורת השיפוטית עד ששה או שמונה ימים בתנאים מקלים בהרבה מאלו הנדרשים בנוגע למעצר של ישראלים החיים באזור ונחשדים בעבירה ביטחונית חמורה. לדעתם, אף אין הצדקה לקבוע פרק זמן ארוך יותר בתקופת המעצר עד תום ההליכים בעבירות ביטחון. קביעת פרק זמן ארוך מידי למעצר עד תום ההליכים מביאה, לדעת העותרים, לפגיעה בלתי מידתית בזכות הנאשם לחירות ופוגעת בהוגנות ההליך הפלילי, בייחוד כאשר התקופה הארוכה נקבעת באופן אוטומטי מראש ואינה טעונה אישור מיוחד. לדעתם, הצפי למעצר ארוך עלול להביא נאשמים להודות במיוחס להם רק כדי להימנע משהיה ממושכת בכלא. לטענתם, העדר קיומה של מגבלה מחמירה על משך המשפט מאפשר עינוי דין העלול להקשות אף על בירור האמת. העותרים ציינו כי נושא הגדרת עבירות הביטחון לא עלה בעתירה משום שתקופות המעצר המיוחדות לעבירות ביטחון נקבעו על ידי המשיבים לראשונה

בתגובתם לעתירה. לפיכך, חוקיות ומידתיות אורך תקופת המעצר בעבירות ביטחון כמו גם בעבירות אחרות מהוות, לטענתם, חלק בלתי נפרד מהסעדים שהתבקשו בעתירה מלכתחילה.

45. העותרים שבו והשיגו על תקופת המעצר עד תום ההליכים החלה על בגירים בעבירות ביטחון שלא קוצרה בצו המתקן, וכך גם לגבי החזקת חשוד עד שמונה ימים בטרם יובא לפני שופט אם נעצר ב"מעצר לחימתי", כאמור בסעיף 33 לצו בדבר הוראות ביטחון. העותרים עמדו על טענתם לפיה אמת המידה הראויה לבחינת סבירותן ומידתיותן של תקופות המעצר החלות על תושבי השטחים הפלסטינים היא סד הזמנים החל על ישראלים החיים אף הם באזור.

46. העותרים בבג"ץ 3368/10 הודיעו כי הם מצטרפים לאמור בתגובת העותרים בבג"ץ 4057/10. לדבריהם, ההבדלים בין החקיקה באזור לחקיקה בישראל יישארו תהומיים גם לאחר השינויים שהתבצעו בצו, המבורכים כשלעצמם.

עוד דיון בעתירה

47. בדיון שערכנו ביום 23.5.2013 חזרו בעלי הדין לפנינו על עיקרי טענותיהם: העותרים טענו כי אין די בתיקונים שנעשו בצו המתקן וכי הם עומדים על עתירותיהם. בא-כוח המדינה ביקש להפריד את עניין מעצר הקטינים מהעתירות הנדונות, וביקש לאפשר למערכת לבדוק את יישום התיקונים בצו בתקופה סבירה כדי לוודא ש"הדברים עובדים" ולקבל החלטות מושכלות. בא-כוח המדינה ציין כי עם תום התקופה יישקלו תקופות המעצר שוב שכן המערכת אינה "קופאת על השמרים".

48. ביום 29.10.2013 הגישו המשיבים הודעת עדכון נוספת. המשיבים הודיעו כי ביום 30.9.2013 חתם מפקד כוחות צה"ל באזור על צו בדבר הוראות ביטחון (תיקון מס' 35) (יהודה והשומרון) (מס' 1727) (להלן: צו מס' 1727), אשר נכנס לתוקף ביום חתימתו. על פי צו מס' 1727 הוראות סימן ז' בפרק ה' בצו בדבר הוראות ביטחון, ובכללן, גיל הקטינות באזור, יהיו מעתה "הוראות קבע". המשיבים עדכנו גם כי מאז הדיון האחרון בעתירות, ובעקבות עבודת מטה נוספת חתם מפקד כוחות צה"ל באזור ביום 1.9.2013 על צו בדבר הוראות ביטחון (תיקון מס' 34) (יהודה והשומרון) (מס' 1726), התשע"ג-2013 (להלן: צו מס' 1726). שנכנס לתוקף ביום 6.10.2013. על פי צו מס' 1726 נעשה קיצור משמעותי נוסף בתקופות המעצר השיפוטי שלצורכי חקירה ביחס לקטינים, כך ששופט של בית משפט צבאי יכול להורות על מעצרו של קטין

לצורכי חקירה לתקופה של 15 ימים ולהאריך את המעצר לתקופות נוספות שלא יעלו על 10 ימים כל אחת, ובלבד שסך כל תקופות המעצר ברצף בקשר לאותו אירוע לא יעלה על 40 ימים. שופט של בית המשפט הצבאי לערעורים רשאי, לבקשת הפרקליט הצבאי הראשי, להאריך את המעצר מעבר ל-40 הימים הראשונים, וזאת לתקופות נוספות שלא יעלו על 90 ימים כל אחת.

49. בנוסף, בצו מס' 1726 נקבעו לגבי בגירים תקופות מעצר שיפוטי לצורכי חקירה דומות לאלו שבישראל, כך ששופט בית המשפט הצבאי יכול להורות על מעצרו של חשוד בגיר לצורכי חקירה לתקופה של 20 ימים ולהאריך את המעצר לתקופות נוספות שלא יעלו על 15 ימים כל אחת, ובלבד שסך כל תקופות המעצר ברצף בקשר לאותו אירוע לא יעלה על 75 ימים. שופט של בית המשפט הצבאי לערעורים רשאי, לבקשת הפרקליט הצבאי הראשי, להאריך את המעצר מעבר ל-75 הימים הראשונים, וזאת לתקופות נוספות שלא יעלה על 90 ימים כל אחת.

50. לדברי המשיבים, ניתן לראות כי בעקבות כניסתו לתוקף של צו מס' 1726, תקופות המעצר השיפוטי המרביות של בגירים לצורכי חקירה באזור זהות כיום לתקופות המעצר לצורכי חקירה של בגירים בישראל, בשינויים המחויבים, למעט בשתי נקודות: האחת, תקופת צו המעצר השיפוטי המרבית הראשונה (20 ימים באזור לעומת 15 בישראל), והשנייה, דרישה לקבל אישור היועץ המשפטי לממשלה לבקשה להארכת המעצר לצורכי חקירה מעבר ל-30 ימים בישראל, לעומת אישור הפרקליט הצבאי הראשי, שנדרש רק מעבר ל-75 ימים, באזור. בהתחשב בהודעות העדכון הקודמות ובזו הנוכחית סבורים המשיבים כי העתירות מיצו את עצמן ודינן להידחות.

51. העותרים בבג"ץ 4057/10 הגישו ב-30.12.2013 תגובה להודעת העדכון. לדבריהם, ההודעה משקפת את התפישה הפסולה המנחה את המשיבים, אשר מצד אחד קבעו תקופות מעצר מפלות ומופרזות לפלסטינים, ומצד שני, אימצו באופן מדומה את עקרון השוויון. העותרים מברכים על החלטת המשיבים להבחין בין קטינים לבין בגירים בנוגע לתקופת המעצר השיפוטי לצורכי חקירה ולקצר במידת מה את התקופות החלות על קטינים פלסטינים, אך משיגים על הקביעה השרירותית של תקופות מעצר ארוכות יותר לקטינים פלסטינים לעומת תקופות המעצר שנקבעו לקטינים ישראלים החיים באזור ומשווים ביניהן. העותרים מוסיפים כי ההבדלים בין תקופות המעצר השיפוטיות בנוגע לבגירים אינם "טכניים" גרידא, שכן בעוד שכלל אין לעצור בגיר ישראלי באזור החשוד ליותר מ-30 ימים בקשר לאותו אירוע, ניתן לעצור בגיר פלסטיני חשוד ל-75 ימים ואף להאריך את מעצרו ללא אימוץ הכלל הבסיסי לפיו בתום 75

הימים, "ישוחרר מהמעצר, בערובה או ללא ערובה". לטענת העותרים, עד היום לא סיפקו המשיבים נימוקים חוקיים כלשהם לתקופות המעצר המפלות המוטלות על פלסטינים.

דיון והכרעה

52. זכות האדם לחירות היא זכות חוקתית, המעוגנת בסעיף 5 לחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו, שבו נקבע: "אין נוטלים ואין מגבילים את חירותו של אדם במאסר, במעצר או בכל דרך אחרת". חשיבותה ומרכזיותה של הזכות לחירות במשטר דמוקרטי נובעת גם מהשלכותיה של שלילת החירות על האדם הנפגע ועל הנזקים שעלולים להיגרם לו כתוצאה מכך. שלילת החירות אינה מתבטאת רק בעצם היותו של אדם נתון במשמורת המדינה אלא גם מקבלת משמעות מדי יום ביומו, בתקופה שבה נתון האדם לכללי ההתנהגות והמשמעת הנוהגים במקום המשמורת והמגבילים אף הם את חירותו (ראו בג"ץ 2605/05 המרכז האקדמי למשפט ולעסקים נ' שר האוצר, פסקה 25 לפסק דינה של הנשיאה ד' ביניש (19.11.2009)). מזכות החירות נגזרת הזכות להליך הוגן בטרם תישלל חירותו של אדם, ואף מתבקש כי יתאפשר לו להגיב ולטעון טענותיו בטרם תישלל זכות יסוד זו (רע"פ 837/12 מדינת ישראל נ' גוסקוב, פסקה כ"ט (20.11.2012)). לצד זאת, האינטרס הציבורי הוא לחשוף עבריינים ולמנוע עבריינות, ובוודאי לנסות לסכל עבירות ביטחון. לפיכך, יש למצוא את האיזון במתח המתמיד הקיים במציאות הישראלית, שבין ביטחון לבין שמירה על זכויות החשוד בביצוע עבירה. מתח זה עולה גם בסוגיה שלפנינו - תקופות המעצרים של פלסטינים תושבי האזור.

53. כאמור, תכלית דיני המעצרים, לרבות באזור, היא לאזן בין האינטרס הציבורי שבחשיפת עבריינות ובמניעתה לבין שמירה על זכויותיו של החשוד. יש לזכור כי לאזור יש מאפיינים ייחודיים הנובעים מהמציאות הביטחונית וממהות השלטון הצבאי החלים בו, מהצרכים הביטחוניים ומקשיים באכיפת הדין נוכח העדר שליטה ישראלית בחלק מהשטח. אין חולק על כך שביקורת שיפוטית רציפה על הליך המעצר לצורך חקירה היא חשובה לשמירת זכויות האדם, אך רציפות החקירה חשובה לצורך הגשמת מטרת החקירה: חשיפת האמת. חשיפת האמת במהירות וביעילות, חשובה במיוחד בזמן שביטחון המדינה ואזרחיה מונחים על כף המאזניים.

54. הדילמה היא אפוא ברורה: מצד אחד, קיום הליך משפטי נאות הוא יסוד חיוני להבטחת מידתיותו וחוקתיותו של מעצר לצורך חקירה, ומבחינה עקרונית, אין לראות בהופעתו של החשוד לפני שופט מכשול, אלא תנאי יסודי למעצר אפקטיבי וחוקתי

לצורכי חקירה (בש"פ 8823/07 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 32 (11.2.2010)). זאת מאחר שתפיסת היסוד המקובלת היא כי המעורבות השיפוטית היא חלק אינטגרלי מתהליך המעצר. אין זו ביקורת שיפוטית "חיצונית" למעצר, אלא חלק בלתי נפרד מהשתכללות המעצר עצמו. זוהי תפיסה חוקתית הרואה במעורבות השיפוטית בהליכי המעצר תנאי חיוני להגנה על חירותו של הפרט:

"המעורבות השיפוטית היא המחסום בפני השרירות; היא מתבקשת מעקרון שלטון החוק (ראו Brogan v. United Kingdom (1988) 11 EHRR 117, 134). היא מבטיחה כי האיזון העדין בין חירותו של הפרט לבין ביטחונו של הכלל – איזון המונח ביסוד דיני המעצר – יישמר (ראו עמ"מ 10/94 פלוני נ' שר הביטחון, פ"ד נג' (1) 97, 105). "בג"ץ 3239/02 מרעב נ' מפקד כוחות צה"ל ביהודה ושומרון, פ"ד נד' (2) 349, 368 (2003)).

משמעות הדברים היא שיש להתאים את שיטות החקירה לצורך להפסיק בשלב מסוים את החקירה כדי לאפשר קיומו של הליך שיפוטי אפקטיבי והוגן. חקירה המתבצעת לאורך זמן, כאשר הנחקר נמצא במעצר ואינו יכול לבוא לפני בית המשפט ולהשמיע את דברו, עלולה להגיע לידי פגיעה בכבוד האדם ובחירותו באופן בלתי מידתי.

מצד שני, אין להתעלם מכך שתחיקת הביטחון נושא דיונו נוצרה על רקע מציאות ביטחונית מורכבת בשטח התפוס בתפיסה לוחמתית, שהתנאים הביטחוניים המיוחדים השוררים בו מכתיבים קביעתם של הסדרים שונים מאלו הנוהגים במדינה התופסת. מציאות זו הביאה, בין היתר, למעצר חשודים פלסטינים לפרק זמן ארוך מזה של חשודים ישראליים בטרם הבאתם לפני שופט. בהקשר זה יש לזכור, למשל, כפי שהבהירו המשיבים, כי בשל המצב הביטחוני, יכולת התנועה באזור היא מוגבלת וכי בחלק מהשטח יש שליטה פלסטינית. תנאי הביטחון עשויים אפוא למנוע או לעכב את הגעתם של גורמי החקירה לזירה ובכך להקשות על גביית עדויות ותפיסת ראיות. כמו כן, לדברי המשיבים, גורמי החקירה אינם זוכים לשיתוף פעולה מצד עדים פוטנציאליים, אם בשל אהדתם לחשודים, אם בשל עוינותם למדינת ישראל. גם נתון זה יוצר לדברי המשיבים קושי ממשי בחקירות ומעכב עד מאד את היכולת לגבש ראיות ראשוניות נגד החשוד. ועוד, השימוש בחומר מודיעיני שהתקבל צריך להיעשות ברגישות ולעתים קרובות קיים צורך להמתין בטרם ייעשה בו שימוש כדי שלא להפליל את מקור המידע או להעמיד חלילה את חייו בסכנה. מעבר לכך, באזור קיים חשש מוגבר להימלטות לשטחים הנמצאים באחריות הרש"פ, כך שלא ניתן יהיה לעצור

מחדש אדם ששחרר ממעצר. חקירת העצורים בתנאים אלה היא מסובכת ומורכבת ולעתים נדרש פרק זמן ארוך יותר למיצוי החקירה בטרם הבאת העצור לפני שופט.

55. כאמור, העותרים טוענים כי האיזון שבין הצורך לקיים את ביטחון הציבור והמדינה לבין הצורך בשמירת זכויות האדם, כבודו וחירותו, המשתקף בצו בדבר הוראות ביטחון אינו האיזון הראוי אף לאחר תיקונו, ואילו המשיבים מבקשים לבחון את יישום האמור בצו המתקן בטרם ניתן יהיה להגיע למסקנות בעניין. זהו מצב הדברים הקיים בענייננו. כך או כך, דומה כי הצדדים לעתירה שותפים לדעה כי הביקורת השיפוטית הינה כלי חיוני בשמירה על חוקיות ותקינות המעצר, וכן שותפים לשאיפה לקצר ככל הניתן את תקופות המעצר של פלסטינים תושבי האזור, ולהחיל עליהם הסדרים סטטוטוריים כמה שיותר דומים לאלה הנוהגים בישראל, מבחינת מידת ההגנה שהם מספקים לזכויותיו של החשוד או הנאשם. זו היתה גם רוח הדברים שהובעה בבית משפט זה, כאשר הובאה לפניו סוגיה זו בעבר. בית המשפט העליון הביע את דעתו וקבע כי:

”הגיעה העת להחיל במערכת בתי-המשפט הצבאיים הסדרים סטטוטוריים דומים לאלה הקבועים בחוק המעצרים בישראל, לשם הגנה על זכויות נאשמים; והכול בכפוף למאפיינים הייחודיים של האזור. כך, בנוגע לקציבת תקופת-זמן למעצר מרגע הגשת כתב-אישום ועד מועד תחילת המשפט (סעיף 60 לחוק המעצרים אשר אין לו הסדר סטטוטורי מקביל באזור); הגבלת תקופת המעצר בין סיום החקירה ועד הגשת כתב-אישום (סעיף 17(ד) לחוק המעצרים אשר אף בעניינינו אין הסדר סטטוטורי מקביל באזור); וכן קיצור תקופות המעצר הקבועות בחקיקת הביטחון החלה באזור, בהיותן ארוכות באופן משמעותי ביחס לאלה הקבועות בחוק המעצרים בישראל” (בג”ץ 10720/06 פריד נ’ בית המשפט הצבאי לערעורים (11.2.2007)).

56. ואכן, פועל יוצא של שאיפה זו הם השינויים שנערכו בהסדרי המעצר של עצורים פלסטינים תושבי האזור. במהלך הטיפול בעתירה, עשו המשיבים מהלכים מרחיקי לכת בנוגע לקיצור תקופות המעצר האמורות, באופן שקירב אותן לתקופות המעצר הנוהגות בישראל. למען הסדר הטוב ולשם הבהרת הנושא, אציג בטבלה את השינויים שהתבצעו בצו בדבר הוראות ביטחון מאז הגשת העתירות:

הדין החדש (הצו המתקן)	הדין הקודם	
קטינים: גילאי 12-14 - 24 שעות	שמונה ימים	מעצר ראשוני עד להבאה לפני שופט בעבירות שאינן עבירות

ביטחון		גילאי 14-18 - 48 שעות <u>בגירים</u> : 48 שעות + אפשרות להארכה עד ל-96 שעות
מעצר ראשוני עד להבאה לפני שופט בעבירות ביטחון	שמונה ימים	<u>קטינים</u> : גילאי 12-14 - 24 שעות גילאי 14-16 - 48 שעות גילאי 16-18 - 96 שעות <u>בגירים</u> : 96 שעות + אפשרות להארכה עד ל-8 ימים
מעצר שיפוטי לצרכי חקירה בטרם הגשת כתב אישום	30 ימים	ניתן להאריך לתקופות נוספות שלא יעלו על 30 ימים בכל פעם ובלבד שסך כל התקופות ברצף בקשר לאותו אירוע לא יעלה על 90 ימים. ניתן להאריך מעבר ל-90 ימים לשלושה חודשים נוספים.
	אין הגבלה	ניתן להאריך לתקופות נוספות של עד 10 ימים כל אחת ובלבד שסך כל התקופות ברצף בקשר לאותו אירוע לא יעלה על 40 ימים. ניתן להאריך מעבר ל-40 ימים לתקופות נוספות שלא יעלו על 90 ימים כל אחת.
	אין הגבלה	<u>בגירים</u> : 20 ימים ניתן להאריך לתקופות של עד 15 ימים כל אחת ובלבד שסך כל התקופות ברצף בקשר לאותו אירוע לא יעלה על 75 ימים. ניתן להאריך מעבר ל-75 ימים לתקופות נוספות שלא יעלו על 90 ימים כל אחת.
"מעצר גישור" לצורך הגשת כתב אישום	אין הגבלה	שמונה ימים
מעצר לאחר הגשת כתב אישום ובטרם החל המשפט	אין הגבלה	60 ימים
מעצר עד תום ההליכים בעבירות שאינן עבירות ביטחון	שנתיים	- הארכות של עד ששה חודשים כל אחת. <u>בגירים</u> : שנה - הארכות של עד ששה חודשים כל אחת.
מעצר עד תום ההליכים בעבירות ביטחון	שנתיים	- הארכות של עד ששה חודשים כל אחת. <u>קטינים</u> : שנה - הארכות של עד שלושה חודשים כל אחת. <u>בגירים</u> : 18 חודשים - הארכות של עד ששה חודשים כל אחת.

57. את השוני בין הדין החדש (הצו המתקן) לבין הדין הקיים בישראל ניתן לראות בטבלה שלהלן:

מעצר ראשוני עד להבאה לפני שופט	מעצר לפני כתב אישום	מעצר עד תום ההליכים	"מעצר גישור" לצורך הגשת כתב אישום
96-48 שעות	75-20 ימים	שנה + הארכות של עד ששה חודשים	שמונה ימים

	חודשים כל אחת.			ביטחון בישראל - עבירות שאינן עבירות ביטחון
חמישה ימים	תשעה חודשים + הארכות של עד שלושה חודשים כל אחת.	15-30 ימים	24-48 שעות	
שמונה ימים	18 חודשים + הארכות של עד ששה חודשים כל אחת.	20-75 ימים	8 - 96 שעות ימים	באזור - עבירות ביטחון
חמישה ימים	תשעה חודשים + הארכות של עד שלושה חודשים כל אחת.	20-35 ימים	24-96 שעות	בישראל - עבירות ביטחון
שמונה ימים	שנה	15-40 ימים <u>עבירות ביטחון:</u> 75-20 ימים	24-48 שעות	קטינים באזור - גילאי 12-14
שמונה ימים	שנה	<u>עבירות שאינן</u> <u>עבירות ביטחון:</u> 15-40 ימים <u>עבירות ביטחון:</u> 75-20 ימים	48-96 שעות	קטינים באזור - גילאי 14-16
שמונה ימים	שנה	<u>עבירות שאינן</u> <u>עבירות ביטחון:</u> 15-40 ימים <u>עבירות ביטחון:</u> 75-20 ימים	כמו בוגרים: 8-96-48 ימים	קטינים באזור - 16-18
חמישה ימים	לא ייעצרו עד תום ההליכים.	20-40 ימים	12-24 שעות	קטינים בישראל - 12-14
חמישה ימים	ששה חודשים + הארכות של עד 45 ימים כל אחת.	20-40 ימים	24-48 שעות	קטינים בישראל - 14-18

58. הטבלאות שהצגתי לעיל ממחישות את השינויים המשמעותיים שביצעו המשיבים בענייננו. כך למשל, כעת תקופת המעצר המקסימאלית עד להבאה בפני שופט בעבירות שאינן עבירות ביטחון היא 48 שעות מעת המעצר, עם אפשרות להארכה על פי החלטת רשות מנהלית לתקופות נוספות שלא יעלו על 48 שעות נוספות בשל פעולות חקירה דחופות. בעבירות ביטחון תקופת המעצר המקסימאלית עד להבאה בפני שופט היא 96 שעות מעת המעצר, עם אפשרות להארכת המעצר על ידי גורם מנהלי ב-48 שעות נוספות בנסיבות חריגות, שבהן שוכנע ראש מחלקת חקירות בשב"כ כי עלולה להיגרם פגיעה ממשית בחקירה. בנסיבות מיוחדות ביותר ניתן יהיה להאריך את המעצר ב-48 שעות נוספות (מעבר לששת הימים האמורים), וזאת כאשר שוכנע ראש אגף החקירות בשב"כ כי הפסקת החקירה עלולה לפגוע בביצוע פעולת חקירה חיונית שנועדה למנוע פגיעה בחיי אדם. המשיבים חזרו והטעימו בטיעוניהם כי ההסדר החדש מחייב היערכות ועתיד להיבחן פעם נוספת בחלוף שנתיים מכניסת הצו לתוקף, על סמך הניסיון שיצטבר בתקופה זו.

59. גם בסוגית הקטינים חל שינוי משמעותי ביותר. נזכיר כי עובר להגשת העתירות, כלל לא היתה הבחנה בין קטינים לבין בגירים לעניין תקופת המעצר באזור. כיום, גיל הקטינות באזור עלה מ-16 שנים ל-18 שנים, ונקבעו הסדרים מיוחדים לקטינים לפי חלוקה למספר קבוצות גיל. כך, צו מס' 1711 קובע כי תקופת המעצר המקסימאלית עד להבאה בפני שופט של "נער", קרי, אדם שמלאו לו 12 שנים אך לא מלאו לו 14 שנים, תעמוד על 24 שעות מעצם המעצר, עם אפשרות להארכה של 24 שעות נוספות בשל פעולת חקירה דחופות, הן בעבירות ביטחון והן בעבירות שאינן עבירות ביטחון; וכי תקופת המעצר המקסימאלית עד להבאה בפני שופט של "בוגר רך", קרי, אדם שמלאו לו 14 שנים אך לא מלאו לו 16 שנים, תעמוד על 48 שעות מעת המעצר עם אפשרות להארכה ב-48 שעות נוספות בשל פעולות חקירה דחופות, הן בעבירות ביטחון והן בעבירות שאינן עבירות ביטחון.

60. אשר להגדרת עבירות ביטחון. ההבחנה בין עבירות ביטחוניות לבין עבירות שאינן ביטחוניות לצורך תקופת המעצר באזור נערכה על ידי המשיבים רק לאחר שהוגשו העתירות שלפנינו. כיוון שכך, השגות העותרים בעניין זה לא הועלו בעתירותיהם, אלא אך במסגרת תגובות להודעות העדכון של המשיבים. למחלוקת בשאלה אילו עבירות יוגדרו כעבירות ביטחון, יש זיקה ישירה והדוקה לסעדים שהתבקשו בעתירות ולמעשה היא פועל יוצא של סעדים אלה. ואכן, מצאנו כי ראוי שהמשיבים ישקלו את הערותינו בדיון שנערך בעתירות, בין היתר, בשאלה אם ראוי להתייחס לעבירות הביטחוניות כמכלול אחד, ואם אין מקום להחריג חלק מהן מהגדרות הצו. בעקבות זאת, הסירו המשיבים שלישי מעבירות הביטחון המנויות ברשימה שבתוספת לצו בדבר הוראות ביטחון ועל כך יש לברך. ככל שנותרו לעותרים השגות בעניין העבירות ברשימה שבתוספת, פתוחה בפניהם הדרך להשיג על כך בנפרד ואין מקום להוסיף ולדון בסוגיה זאת במסגרת העתירות שלפנינו, המקיפות נושאים רבים גם כך.

61. הנה כי כן, עבודת המטה שנערכה בשיתוף משרד המשפטים וכן משרד ראש הממשלה הניבה שינוי מבורך בתקופת המעצר המנויות בצו בדבר הוראות ביטחון. השינוי נועד לצמצם את הפגיעה בזכויות העצורים הפלסטינים ככל הניתן. אין ספק שהמדינה עברה כברת דרך ארוכה וקיצרה באופן משמעותי ואף דרמטי את תקופת המעצר החלות על פלסטינים תושבי האזור. ראויים לציון הדיונים הרבים והישיבות הארוכות שערכה המדינה, בצה"ל ובמשרד המשפטים, בשיתוף משרדי ממשלה אחרים, עד להגעה לתוצאות הבאות לידי ביטוי בצו המתקן (ומבחינה זו, הישגיהם של

העותרים לא יסולאו בפז. מאמצייהם לפעול לקיצור תקופות המעצר של פלסטינים תושבי האזור הניבו פירות בעלי משמעות והם ראויים להערכה).

62. אם כן, בהתחשב בהבדלים המתחייבים מהתנאים השונים השוררים בישראל ובאזור; ולנוכח השינויים הדרמטיים שבוצעו אך לאחרונה, אשר את הטמעתם ב"שטח" יש לבחון על פני תקופה - אנו סבורים כי תקופות המעצר הנוכחיות שנקבעו ביחס לבגירים, החשודים בכיצוע עבירות ביטחון, בפרק הזמן שלפני הגשת כתב אישום - הן סבירות ומדתיות, ומשכך אין עילה להתערבותנו בהקשר זה לעת הנוכחית. נזכיר כי המשיבים ביקשו לבחון במשך פרק זמן סביר של כשנתיים כיצד מסתגלת המערכת לשינויים שבוצעו בצו בדבר הוראות ביטחון, ויש להניח כי בתום התקופה ובהתאם למציאות בשטח תישקל שנית האפשרות לקצר עוד את תקופות המעצר הנזכרות. אנו מניחים אפוא כי מדיניות המשיבים תשוב ותיבחן מעת לעת בהתאם להערכות המצב הביטחוניות, וכי ככל שניתן יהיה לגבש הקלות בהיבטים אלו יפעלו המשיבים בעתיד בהתאם ויקצרו עוד את תקופות המעצר שנקבעו בצו המתקן. מובן שבידי העותרים האפשרות להשיג על תקופות המעצר הנזכרות גם בתום "תקופת ההסתגלות".

63. יחד עם זאת, ומבלי להקל ראש במאמצים שהשקיעו המשיבים ובשינויים החשובים שערכו בעקבות הגשת העתירות, דעתנו אינה נוחה משלושה נושאים מרכזיים (החופפים בחלקם): הראשון, פרקי הזמן שבגדרם ניתן לעצור קטינים פלסטינים, תושבי האזור. אמנם גם בנוגע לאוכלוסיית הקטינים נעשו שינויים משמעותיים כמפורט מעלה, ואולם לנוכח הרגישות והזהירות המיוחדת שיש לנהוג במי שטרם בגרו, סבורים אנו כי יש להוסיף ולעקוב אחר הנעשה בעניינם. נושא שני שטרם מיצה את עצמו בעתירות הנוכחיות הוא תקופות המעצר שנקבעו לפלסטינים החשודים או נאשמים בעבירות שאינן מוגדרות כעבירות ביטחון. הטעמים שהובאו בתגובת המשיבים, בשלביה השונים, לא היה בהם כדי להניח את דעתנו בדבר הצורך במעצר לפרקי זמן ארוכים כל כך בעבירות פליליות "רגילות". כך גם לגבי הסוגיה השלישית של מעצר עד תום ההליכים של קטינים ובגירים גם יחד, בעבירות ביטחון ובעבירות שאינן ביטחוניות (לרבות מעצר לאחר הגשת כתב אישום ובטרם החל המשפט, שעומד על 60 יום). הנסיבות והאילוצים שעליהם הצביעו המשיבים, אשר מכוחם מתחייבות תקופות מעצר ממושכות יותר באזור, נוגעים בעיקרם לשלב החקירה ואיסוף הראיות ולא לשלב ניהול המשפט, לאחר הגשת כתב האישום. על רקע קשיים אלה, שקלנו להוציא צו על תנאי לגבי שלושת הנושאים המוזכרים, ברם בשלב זה החלטנו להותיר את העתירות תלויות ועומדות ולהורות למשיבים לשוב ולשקול כיצד ניתן לקדם את הנושאים הללו, ולהודיע על כך בהודעת עדכון שתוגש עד ליום 15.9.2014.

סוף דבר, בכל הקשור בתקופות המעצר המקסימאליות של בגירים החשודים
 בביצוע עבירות ביטחון, בשלב שלפני הגשת כתב אישום; ובהיקף העבירות המוגדרות
 כעבירות ביטחון – העתירות נדחות ללא צו להוצאות (בכפוף לאמור בפסקאות 60 ו-
 62). לצד זאת, בכל הנוגע לתקופות המעצר של קטינים; תקופות המעצר של בגירים
 בעבירות שאינן ביטחוניות; ותקופת המעצר עד תום ההליכים (של קטינים ובגירים,
 בכל סוגי העבירות) – יגישו המשיבים הודעת עדכון עד ליום 15.9.2014, כאמור.

ניתן היום, ו' בניסן התשע"ד (6.4.2014).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט